

початкового внеску. Через великі кредитні виплати він не зможе накопичити суму, необхідну на навчання сина, і той буде вступати не в найкращий ВНЗ (або взагалі залишиться без вищої освіти). Про вихід на пенсію в даному випадку і говорити не доводиться. Весь це несприятливий сценарій був реалізований тому, що людина мала перед собою одну мету, а не повноцінний фінансовий план.

7. **Обов'язкове страхування.** Тому страхування майна, відповідальності і життя є запорукою впевненості в завтрашньому дні кожної людини.

8. **Використання податкових пільг.** Система податкових пільг існує в будь-якій державі, будь-якому суспільстві. Необхідно тільки правильно (логічно) їх використовувати або не використовувати.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Поланьи К. Саморегулирующийся рынок и фиктивные товары: труд, земля и деньги / К. Поланьи // THESIS. – 1993. – Вып. 2. Т. 1. – С. 10-17.
2. Coleman James S. Individual Interests and Collective Action / James S. Coleman. – Cambridge University Press. – 2009. – 396 p.
3. Гидденс Э. Ускользящий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь / Э. Гидденс. – М.: Весь мир, 2004. – 116 с.
4. Simmel G. Philosophy of Money / G. Simmel. – Routledge, 2004. – 538p.
5. Маркс К. Экономико-философские рукописи 1844 года / К. Маркс, Ф. Энгельс. Собр. соч. Т. 42. – М.: Политиздат, 1974. – С. 41-174.
6. Маркс К. Капитал / К. Маркс. В 3-х т. – М.: ЭКСМО, 2011.
7. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма / М. Вебер. – В кн.: Вебер М. Избранные произведения. М: Прогресс, 1990. – С. 44-344.
8. Теннис Ф. Общность и общество. Основные понятия чистой социологии / Ф. Теннис. – М.: Фонд Университет, СПб.: Владимир Даль, 2002. – 450 с.
9. Поланьи К. Великая трансформация: Политические и экономические истоки нашего времени / К. Поланьи. – СПб.: Алетейя, 2002. – 320 с.
10. Маклюэн М. Понимание Медиа: внешние расширения человека / М.Маклюэн. – М.: Гиперборея; Кучково поле, 2007. – 464 с.
11. Парсонс Т. Социальная система / Т. Парсонс. – М.: Академический проект, 2018. – 529 с.
12. Хабермас Ю. Структурное изменение публичной сферы: Исследования относительно категории буржуазного общества / Ю. Хабермас. – М.: Весь Мир, 2016. – 344 с.
13. Московичи С. Машина, творящая богов / С. Московичи. – М.: Центр психологии и психотерапии, 1998. – 560 с.
14. Зелизер В. Социальное значение денег. Деньги на булавки, чеки, пособия по бедности и другие денежные единицы / В. Зелизер. – М.: Дом интеллектуальной книги, Издательский дом ГУ ВШЭ, 2004. – 283 с.
15. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 495с.

Кравченко Ганна Станіславівна – аспірант кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

РОЛЬ СІМ'Ї ТА ШЛЮБУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ – СОЦІАЛЬНО – ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

У статті аналізується роль і значення сім'ї та шлюбу в соціокультурному вимірі. Розглянуто філософські аспекти інститутів сім'ї та шлюбу. Встановлено, що відбувається деградація інституту сім'ї в сучасному українському суспільстві. Визначено функції сім'ї та етапи її розвитку. Виявлено трансформацію сімейно - шлюбних відносин під впливом сучасних реформ. Ставиться питання про необхідність регулювання сімейно - шлюбних відносин з боку суспільства з огляду на те, що від стану даних відносин залежить майбутнє самого суспільства і держави в цілому.

Ключові слова: сім'я, шлюб, суспільство, суспільні відносини, життєвий цикл сім'ї, сімейно – шлюбні відносини.

РОЛЬ СЕМЬИ И БРАКА В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ – СОЦИАЛЬНО – ФИЛОСОФСКИЙ АСПЕКТ

В статье анализируется роль и значение семьи и брака в социокультурном измерении. Рассмотрены философские аспекты институтов семьи и брака. Установлено, что происходит деградация института семьи в современном украинском обществе. Определены функции семьи и этапы ее развития. Выявлена трансформация семейно – брачных отношений под влиянием современных реформ. Ставится вопрос о необходимости регулирования семейно - брачных отношений со стороны общества ввиду того, что от состояния данных отношений зависит будущее самого общества и государства в целом.

Ключевые слова: семья, брак, общество, общественные отношения, жизненный цикл семьи, семейно - брачные отношения.

THE ROLE OF A FAMILY AND A MARRIAGE IN MODERN SOCIETY - SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ASPECTS

The article analyzes the role and importance of family and marriage in the socio-cultural dimension. The philosophical aspects of family and marriage institutions are considered. It has been established that the degradation of the family institution in the modern Ukrainian society is taking place. The functions of the family and the stages of its development. Revealed the transformation of family - marriage relations under the influence of modern conditions. The question of the need to regulate family and marriage relations on the part of society is raised in view of the fact that the future of the society itself and the state as a whole depends on the state of these relations.

Key words: family, marriage, society, social relations, life cycle of family, marriage - marriage relations.

Актуальність. Сім'я – це поняття, яке традиційно займає головне місце серед всіх інших цінностей свідомості кожної людини. Саме сім'я асоціюється зі стабільністю та особистим благополуччям. В сучасному світі сім'я вважається основою культури, сприятливим середовищем для соціалізації особистості, саме в сім'ї формуються цінності та традиції. Сім'я підтримує суспільство в константному стані та першою реагує на будь-які соціальні трансформації, що відбуваються в суспільстві. Основою сім'ї є шлюб. Однак сім'я – це не лише шлюб між двома люблячими людьми, але це ще й ланка суспільства, де відбувається первинна соціалізація нових поколінь. Саме тому ми вважаємо, що не можна недооцінювати важливості даних інститутів для суспільства та держави в цілому.

Всім нам, громадянам нашої держави, загальновідомі соціально – політичні та економічні зміни, що відбулися в нашій державі наприкінці ХХ сторіччя. Зміна політичного та економічного курсів розвитку держави безпосередньо вплинула на розвиток нашого

суспільства та всіх його соціальних інститутів, в тому числі й на інститути сім'ї та шлюбу. В Україні наразі відбувається загальна трансформація суспільства, що також впливає на розвинення даних двох інститутів. Ми вважаємо, що одним з наслідків економічної кризи, яка відбувається останні роки в нашій державі є занепад інституту сім'ї, взагалі, та інституту шлюбу, зокрема. Також ми гадаємо, що на даний процес впливає зміна ціннісних орієнтирів суспільства.

Таким чином, можна дійти висновку, що загострення кризових явищ, на превеликий жаль, створює загрозу суспільної катастрофи сім'ї, яка виражається в деградації суспільства та руйнуванні суспільних відносин. Тому ми вважаємо, що з кінця ХХ сторіччя в нашій державі відбувається деградація двох важливих соціальних інститутів сім'ї та шлюбу.

Про те, що інститут сім'ї деградує, свідчить ціла низка тенденцій. Наведемо наступні:

- Зростає підліткова злочинність.
- Збільшується бродяжництво дітей та підлітків.
- Безвідповідальних батьків все частіше позбавляють батьківських прав.
- Більшість молоді живе в так званих «цивільних шлюбах», які породжують невизначеність положення партнерів в таких відносинах. Це відображається на різних аспектах сімейного життя, зокрема, на народжуваності дітей.
- Сім'ям, в яких ростуть та виховуються декілька дітей стає все складніше вижити в нових економічних умовах.
- Знижується рівень здоров'я не лише дітей, але й батьків.
- У вільний час молодь витрачає більше часу на споживання, ніж на створення яких – небудь цінностей.
- Зростають ціни на товари та послуги, а разом з ними збільшується пошук молоддю здобути «швидкі» гроші всіма засобами, не завжди в межах закону.
- Підлітки зарано вступають у статевий зв'язок.
- Збільшується кількість бездітних сімей. Виникла така течія серед молоді як “child free” тобто «без дітей». Коли молоді люди свідомо відмовляються народжувати дитину на користь розваг, подорожей та споживання різних цінностей.

Є.Р. Борінштейн в своїй статті «Соціально-дезадаптована сім'я як об'єкт соціально-філософського дослідження» виділяє ще одну тенденцію – це високий рівень розлучень. Розлучення – це одне з найбільш несприятливих явищ у сімейно-шлюбних відносинах в сучасній Україні, це засвідчення складності формування та розвитку сімейних стосунків у суспільстві, їх нестабільність. Розпад шлюбу має негативні соціокультурні, біосоціальні, соціоекономічні та соціопсихологічні наслідки для кожної сім'ї, що впливає на можливості соціальної адаптації у дитини, яка виросла в неповній сім'ї. Це найбільш складні наслідки. А вже збільшення кількості дітей, які проживають у неповних сім'ях часто призводить до маргіналізації сім'ї [1, с.23].

Все це разом не може не відобразитися на генфонді нашої держави, на майбутньому української нації та українській державності. Ми вважаємо, що майбутнє має лише здорова нація. Необхідно підкреслити, що лише через зміцнення сім'ї можливо відродити велич держави. Тому що, з одного боку, від миру у сім'ї залежить мир у державі. А з іншого боку, миру сім'ї необхідні мир та злагода в суспільстві. Наше суспільство на даному етапі розвитку потребує злагоди всіх і кожного. В цьому, на нашу думку, полягає актуальність даної статті.

Аналіз літературних джерел. Існує значний пласт літератури, присвяченої дослідженню сім'ї та шлюбу. Дана проблема турбує не лише філософів, соціологів, психологів та педагогів, але й привертає увагу політологів, юристів, економістів, діячів культури та мистецтва, ЗМІ, політичних діячів та має широкий суспільний резонанс. Все більшу активність у дослідженні проблем сім'ї та шлюбу, а також шляхів виходу з несприятливої ситуації виявляють представники релігії.

Сім'я та шлюб як найважливіші елементи соціальної структури розглядаються в працях таких філософів та мислителів, як Платон, Аристотель, Л. Морган, Ф. Бекон, Т. Гоббс, І. Кант,

К. Маркс, Ф. Енгельс та багато інших. Питання сім'ї та шлюбу також досліджували В. Розанов, П. Флоренський, Е. Фромм, Ю. Семенов, Ю. Волков, В. Дружинін, Л. Савінов, Т. Гурко, К. Шульга, І. Кон, Ю. Федоров та багато інших вчених. Історико – юридичні аспекти сімейно – шлюбних відносин народів Європи відображені в працях Д. Дождєва, А. Єгорова, І. Шифмана, Ф. Зелінського, тощо.

Сімейно – шлюбні відносини, їхнє місце та роль в житті людини і суспільства, особливості функціонування сімей є предметом досліджень, а також сферою наукових інтересів таких сучасних українських вчених – філософів як: Є.Р. Борінштейн, Є. Головаха, Є. Сластенко, М. Абисова, Е.М. Лібанова, Ю.М. Савельєва та деякі інші.

Метою написання даної статті є визначення ролі та значення сім'ї і шлюбу в соціокультурному вимірі. **Завдання**, які ми поставили перед собою, при написанні даної статті, полягають в визначенні функцій сім'ї, етапів її розвитку, в виявленні залежності суспільства від сім'ї та навпаки, також ми вирішили з'ясувати в чому особливість сімейно – шлюбних відносин та чи потребують вони регулювання.

Виклад основного матеріалу. Щаслива людина та, яка виросла і сформувалася в повній батьківській родині, яку проводжають в останню путь близькі та рідні люди. Так завершується повне коло життя людини, і бажано, щоб це життя проходило в сім'ї. Вивчаючи труди багатьох філософів, ми дійшли висновку, що сім'я як соціальний інститут найдавніший на землі. Адже, ще древньогрецькі філософи Платон та Аристотель висловлювалися про необхідність для людини сім'ї та надавали їй державного значення.

Як і все, що існує в світі, сім'я розвивалася і вдосконалювалася з плином часу. Та форма сім'ї, яка існує зараз в більшості людей в усіх сучасних цивілізованих країнах, називається моногамною. На нашу думку, найкращим джерелом, в якому надано опис моногамної форми сім'ї є фундаментальна праця Л.Г. Моргана «Стародавнє суспільство». Льюїс Генрі Морган вважав, що принцип моногамії означає шлюб одного чоловіка з однією жінкою. Він наполягав на тому, що «Моногамна форма шлюбу створила моногамну форму сім'ї, а остання – римську систему спорідненості» [2, с.279]. Таким чином, можна дійти висновку, що наші сучасні найменування родичів та властивості відносин між ними йдуть ще з античних часів.

Спроби надати визначення сім'ї та шлюбу до теперішнього часу не можна вважати завершеними. Адже, існує багато визначень поняття «сім'ї». Наведемо декілька з них.

В «Філософському словнику» за редакцією І. Т. Фролова надано таке визначення сім'ї: «Сім'я – вид соціальної спільноти, найважливіша форма організації особистого побуту, що заснована на подружньому союзі та родинних зв'язках, тобто на багатосторонніх відносинах між чоловіком та дружиною, батьками та дітьми, братами та сестрами й іншими родичами, які живуть разом та ведуть спільне господарство» [3, с.506].

Володимир Даль дає наступне тлумачення: «Сім'я це сукупність близьких родичів, які живуть разом; батьки з дітьми; одружений син, або одружена донька, які живуть окремо, складаються вже іншу сім'ю» [4, с.176-177].

У «Новітньому філософському словнику», який склав А. А. Грицанов, під сім'єю розуміється «засноване на шлюбі або кровно – родинних відносинах об'єднання людей, пов'язане господарсько – побутовою спільністю і взаємною відповідальністю; первинна інституціоналізована соціальна форма спільного життя людей» [5].

Отже, сім'я – це один з найдавніших соціальних інститутів, що виник значно раніше класів, націй та держав. Вона виконує найважливішу роль у відтворенні життя, соціалізації індивіда та створенні його зв'язку з суспільством. Сім'я являє собою складне соціальне явище, в якому переплітаються різноманітні форми соціальних відносин та процесів. Важко порівняти з нею будь-яке інше соціальне утворення, в якому задовольнялося б стільки різноманітних людських і суспільних потреб. Сім'я являє собою таку соціальну групу, яка накладає свій відбиток на все життя людини [6, с.3].

На перших етапах розвитку людської спільноти сім'ї, в нашому розумінні, не існувало. Мали місце безладні зв'язки. Першою соціальною санкцією в інтимних стосунках чоловіка і

жінки стало виключення з статевого спілкування батьків та їхніх дітей. Це та історична межа, з якої дошлюбне становище первісного суспільства переходить до соціально регульованих відносин.

Саме через сім'ю змінюються покоління людей, в ній з'являється на світ людина, триває людський рід, відбуваються первинна соціалізація і виховання дітей, нарешті, реалізується така благородна функція, як турбота про людей похилого віку. Таким чином, ми розуміємо, що в сім'ї створюється певне середовище для розвитку людини і суспільних відносин, в тому числі для відносин між поколіннями. Крім того, на сім'ю лягає обов'язок організації побуту, споживання, а також значна частина господарсько-економічних функцій.

У шлюбі та сім'ї відносини зумовлені відмінностями статей і статевою потребою. Ці відмінності проявляються у формі морально-психологічних станів. Сім'я виступає істотним елементом соціальної структури суспільства, одна з його підсистем, діяльність якої регулюється і направляється сформованими в суспільстві нормами, цінностями, традиціями, звичаями, установками. Нормативні принципи регулюють поведінку членів родини – батьків і дітей, чоловіка і дружини, визначають притаманні їм соціальні ролі та статуси. Суспільство в особі державно – правових установ регулює та контролює дві основні сторони сімейних відносин – шлюб та батьківство. Суспільство санкціонує шлюб та бере на себе певні зобов'язання з його охорони та накладає на людей, які вступають до шлюбу, відповідальність за матеріальне забезпечення та виховання дітей, відповідальність за майбутнє сім'ї [7].

В кожній сім'ї впродовж її існування відбуваються певні події. Сукупність сімейних подій утворюють низку основних якісно різних етапів. Послідовність таких етапів разом складають життєвий цикл сім'ї, який заповнюється різноманітними видами діяльності, турботою, відповідальністю, радіщами, смутою, звичкою, тощо. Отже, під циклом життя сім'ї ми розуміємо період від створення сім'ї до її розпаду.

Вчені пропонують різні класифікації життєвого циклу сім'ї в залежності від критеріїв, що лежать в основі таких класифікацій. Так, наприклад, Дюваль розділяє весь життєвий цикл сім'ї на вісім етапів. При цьому він робить акцент на появі в родині дитини та вважає дитячу підсистему ведучою. Таким чином, кожний етап розвитку сім'ї, завдання, що виникають на кожній стадії, згідно з класифікацією Дюваля, напряму залежать від потреб дитини та пов'язані з її віковими особливостями.

Нам більш притаманна типологія життєвого циклу сім'ї, яку представили доктор філософії Л. Томпсон та британський доктор філософії Дж. Бернارد. Вони запропонували розділити життєвий цикл сім'ї на вісім етапів та наполягали на тому, що кожний такий етап має певну тривалість у часі та свою особливу інтенсивність за змістом. А саме:

Перший етап – початок сім'ї. Це період від моменту укладання шлюбу до народження першої дитини. Вчені вважали, що період, коли одружена пара без дітей триває близько 2 років.

Другий етап – народження дітей та догляд за ними. Триває приблизно 2,5 роки.

Третій етап – сім'я з дітьми дошкільного віку, тобто до 6 років. Даний період триває близько 3,5 років.

Четвертий етап – сім'я з дітьми – школярами. Коли діти у віці від 6 до 13 років. Це приблизно 7 років.

П'ятий етап – сім'я, в якій виховуються діти – підлітки, тобто діти віком від 13 до 20 років. Це ще 7 років.

Шостий етап – коли починають одружуватись діти та залишають батьків, йдуть з батьківської родини. Період триває близько 6,5 років.

Сьомий етап – це «порожнє гніздо», до моменту виходу подружжя на пенсію. Період, коли подружжя залишається одне. Одне по дому, але не одне по соціальному статусу – подружжя стає бабусями та дідусями. Це період, коли батьки у віці, з життєвим досвідом, мають низку захворювань, однак можуть зайнятися собою. Цей період містить в собі загрозу, пов'язану з тим, що значний «об'єкт загальної турботи та уваги» (необхідно було ростити та

виховувати дітей) для подружжя знято, можна переглянути деякі установки на подальше спільне проживання. Є таке народне прислів'я: «Сивина у бороду, а біс у ребро». Дане прислів'я як найкраще характеризує зазначений етап життєвого циклу сім'ї. Адже часто буває так, що після 20-30 років подружнього життя шлюби розпадаються. Наближається пенсійний вік. Постає питання, чим займатися далі. Сьомий етап на думку вчених триває близько 3,5 років.

Нарешті, останній восьмий етап – літня сім'я. Це період виходу на пенсію чоловіка та дружини до моменту смерті подружжя. Це перелом у особистій долі та житті – смерть одного з подружжя. Такий етап триває 16 і більше років [8].

В контексті вище викладеного, хочемо звернути увагу на зміни, що відбулися в структурі української сім'ї на яких наголошує професор Борінштейн Є.Р. в своїй статті «Соціально-дезадаптована сім'я як об'єкт соціально-філософського дослідження». Він звертає увагу, що середній вік людей, які вперше вступають до шлюбу змінився. Так за останнє двадцятиріччя середній вік українців, які вступають до шлюбу виріс з 26 до 30 років, а вік українок – з 24 до 30 років. Відповідно, чим більше вік вступу до шлюбу, тим менший цикл життя сім'ї [1, с.23].

Сім'я універсальна та багатофункціональна. Вона заснована на міжособистих відносинах. Інститут сім'ї виконує комплекс необхідних для суспільства функцій, що закріплені за ним, і формує систему відносин між сім'єю та суспільством, з одного боку, і сім'єю та особистістю, з іншого боку.

Ми проаналізували всі функції, що виконує інститут сім'ї та погоджуємося з думкою Е. М. Лібанової про те, що їх умовно можна розділили на дві групи: перша група – це специфічні функції, що відображають саму сутність та призначення сім'ї; друга група – неспецифічні функції, тобто функції, які сім'я виконує в певних історичних умовах. Функції сім'ї тісно пов'язані з життєдіяльністю суспільства, вони змінюються в залежності від змін, що відбуваються в суспільстві; в залежності від стану суспільства, розвитку його окремих сфер, потреб та вимог певного періоду. Однак специфічні функції сім'ї – це ті функції, що відрізняють її від інших інститутів суспільства, є притаманними на всіх етапах його розвитку – це забезпечення фізичного (біологічного) та соціокультурного відтворення поколінь людської спільноти [9, с.7].

До специфічних функцій сім'ї можна віднести:

- репродуктивну функцію – народження дітей, продовження роду;
- функцію соціалізації – тобто виховання дітей;
- матеріальне утримання дітей.

Е.М. Лібанова вважає, що неспецифічні функції мають історичний характер і з розвитком суспільства розширюються або, навпаки, звужуються і переходять до інших соціальних інститутів [9, с.8].

До неспецифічних функцій сім'ї можна віднести наступні:

- господарсько-економічну функцію – ведення домашнього господарства, побут;
- експресивну – прояв кожним членом сім'ї себе як особистості;
- рекреаційну – потреба в любові;
- попечительську – турбота про молодших та старших.
- терапевтичну – прояв ніжності та ласки.

Перелік цих функцій свідчить про те, що сім'я дає людині те, що інші соціальні інститути дати не можуть, або дають значно менше.

Основною функцією сім'ї є продовження роду. Це найважливіша та нічим не заміна функція сучасної сім'ї. Однак, ми бачимо, що в міру розвитку цивілізації в сім'ях знижується кількість дітей. На сьогоднішній день ми можемо спостерігати таку тенденцію, що чим вище рівень та якість життя населення, його культура та освіта, тим нижче рівень народжуваності. Соціологи та демографи називають це явище демографічною революцією. При його аналізі необхідно враховувати безліч обставин такі як: співвідношення міського та сільського

населення, релігійні та національні традиції, генетичний фонд, соціально – економічні умови, тощо. Ми вважаємо, що наслідки депопуляції населення, що розпочалася в Україні будуть багаточисленні та з часом зачеплять всі сфери життєдіяльності нашого суспільства. Адже, величина втрат через процеси старіння населення та погіршення відтворення трудових ресурсів буде значно більшою, ніж від нинішньої економічної кризи, і для їх компенсації буде потрібно час, що вимірюється поколіннями.

Інша найважливіша функція сім'ї – виховання дітей. Взагалі, сім'я впливає на все життя людини, але найбільш сильно - в найперші роки життя дитини, коли закладаються моральні, психологічні, емоційні основи особистості. Тут найлегше реалізувати індивідуальний підхід до дитини, вчасно помітити позитивні і негативні якості. Причому необхідно враховувати, що на перші роки життя доводиться ряд піків в розвитку особистості. Звичайно, у кожній сім'ї є свої межі виховних можливостей: не тільки економічні, освітні, тимчасові, а й моральні. Авторитет батьків повинен будуватися не на дидактичних повчаннях, фізичних покараннях або матеріальному заохоченні, а на особистому прикладі.

Розвиток дитини органічно вписується в життєдіяльність сім'ї. Сучасна наука накопичує все більше даних про роль сімейного виховання у стимулюванні інтелектуального розвитку дитини: чим змістовніше і різноманітніше спілкування в родині, тим швидше дитина накопичує знання, навички мовлення, мислення. Сьогодні навіть для дітей, які залишилися без піклування батьків, держава організовує нетрадиційні дитячі будинки, дитячі будинки сімейного типу. У цивілізованому суспільстві поруч із сімейним вихованням вибудовується ціла низка державного, громадського виховання дітей. Вона допомагає родині, однак повністю замінити її не може.

Цікавою на наш погляд, є сучасна трансформація такої функції сім'ї, як турбота про старих батьків. Відомо, що ще на початку століття у деяких народів Сибіру і Крайньої Півночі, наприклад у чукчів, існував звичай убивати людей похилого віку, коли вони вже не могли бути помічниками в сім'ї. В деяких інших країнах є традиція здавати безпомічних старих дорослими дітьми в будинки для людей похилого віку заради звільнення житлової площі. Хіба ж це менш дико та аморально? Слід зазначити, що в теперішні часи в суспільстві ця функція сім'ї все більше змінюється в кращій бік. Матеріальний характер все більше замінюється на моральний. Тому дана функція набуває форму турботи та підтримки.

З розвитком цивілізації господарсько-економічна функція сім'ї зазнає найбільшу трансформацію. Зрозуміло, що селянське, фермерське господарство на основі праці членів родини, сімейний магазин, і сучасна міська родина реалізують різні за типом господарсько-економічні функції. Розрізняються вони також в залежності від співвідношення в родині організації виробництва і споживання, споживання матеріальних і духовних благ, нарешті, в залежності від структури і типу сім'ї.

Сучасна сім'я будується в основному на шлюбних відносинах. Філософи досліджують: мотиви вступу в шлюб, причини припинення шлюбних відносин, всю гаму шлюбних відносин між представниками різних соціально-демографічних груп.

Під шлюбом ми розуміємо історично обумовлену форму відносин між чоловіком і жінкою, через яку суспільство впорядковує їх відносини як в правовому, так і морально-етичному плані.

Стаття 21 Сімейного кодексу України дає загально прийняте в нашій державі визначення поняття шлюбу:

«1. Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану.

2. Проживання однією сім'єю жінки та чоловіка без шлюбу не є підставою для виникнення у них прав та обов'язків подружжя.

3. Релігійний обряд шлюбу не є підставою для виникнення у жінки та чоловіка прав та обов'язків подружжя, крім випадків, коли релігійний обряд шлюбу відбувся до створення або відновлення органів державної реєстрації актів цивільного стану» [10].

Сімейно – шлюбні відносини являють собою складну гаму відносин між людьми: від природно-біологічних до економічних, правових, етичних, соціально-психологічних, естетичних і т. п. Необхідність їх регулювання з боку суспільства обумовлена тим, що від стану сімейно – шлюбних відносин залежать зростання населення, виховання підростаючого покоління, а значить, і майбутнє самого суспільства і держави в цілому. Зміст таких відносин визначається ступенем розвиненості суспільства. Чим примітивніші суспільні відносини, тим більше місця в сімейно-шлюбному союзі займають суто фізіологічні та господарсько-економічні моменти. Чим більше розвинене суспільство, тим більшу роль в шлюбних відносинах відіграють соціально-психологічні, етичні, естетичні та, звичайно, сексуальні моменти.

Підсумовуючи вище викладене, зазначимо, що в даній статті було розглянуто роль сім'ї та шлюбу в сучасному суспільстві з точки зору соціальної філософії. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Сім'я являє собою таку соціальну групу, яка накладає свій відбиток на все життя людини.

Сім'я - це первинний і найважливіший інститут суспільства завдяки тим функціям, які вона виконує. Саме через сім'ю змінюються покоління людей, в ній з'являється на світ людина, триває людський рід, відбуваються первинна соціалізація і виховання дітей, нарешті, реалізується така благородна функція, як турбота про людей похилого віку. На сім'ю лягає організація побуту, споживання, а також значна частина господарсько-економічних функцій.

Шлюб – це історично змінна соціальна форма стосунків між чоловіком та жінкою. Через шлюб суспільство регулює та санкціонує статеве життя, встановлює подружні та батьківські права й обов'язки.

Разом з тим, сім'я є складнішою системою ніж шлюб. Адже, вона поєднує в собі не тільки подружжя, а й дітей, родичів.

В даній роботі ми визначили, що сім'я та шлюб як найдавніші соціальні інститути розвивалася і удосконалювалася. Вони виникли для забезпечення особистого щастя і благополуччя людей та виконують найважливішу роль у відтворенні життя та подальшою соціалізацією індивіда.

Сім'я існує в суспільстві, і вона залежить від нього. Наше суспільство зацікавлене в збереженні міцних сімейно – шлюбних відносин. На родині відображаються найрізноманітніші суспільні відносини: економічні, політичні, релігійні, правові і навіть міжнародні. Кожна народжена людина має потребу в турботі, опіці, вихованні.

Сім'я та шлюб – це не тільки найважливіша соціальна цінність, а й цінність духовна, моральна, глибоко філософська, яка представляє собою особливий цілий неповторний світ.

Філософія сім'ї та шлюбу була, є і залишиться тією науковою проблемою, яка завжди стояла в центрі уваги найбільших мислителів.

Перспективи подальших наукових розробок у даному напрямку пов'язані з дослідженням сімейно – шлюбних відносин як соціокультурного феномену, а також вивченням трансформації типів сімейної поведінки у шлюбі в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боринштейн Е.Р./Социально-дезадаптированная семья как объект социально-философского исследования/ Е.Р. Боринштейн // Наукое пізнання: методологія та технологія. – 2011. – Вип. 1 (26): Філософія. – С.22-28.
2. Морган Л.Г. Древнее общество или исследование линий человеческого прогресса от дикости через варварство к цивилизации.//Л.Г. Морган. – Л.: Издательство института народов Севера ЦИК СССР, 1934. -386с.
3. Философский словарь// под ред. И.Т. Фролова. – М.: Республика, 2001. – 719с.(7-е издание, переработанное и дополненное).

4. Даль В. Толковый словарь живаго великорускаго языка: В 4-х т. Т.4/Владимир Даль. – СПб. – М.: Тип. М.О.Вальфа, 1882.- 704с.
5. Новітній філософський словник, 2004//Склав А.А. Грицанов. Електронний ресурс/ А.А. Грицанов – Режим доступу: <http://kniga.scienceontheweb.net/noveyshiy-filosofskiy-slovar.html>.
6. Антоній. (Блум. Митрополит Сурожський). Шлюб та сім'я./Антоній. (Блум. Митрополит Сурожський). –К.: Пролог, 2014. – 197с.
7. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku/>.
8. Електронний ресурс. – Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_307555_etapi-formuvannya-shlyubno-sImeynih-vIdnosin.html.
9. Сім'я та сімейні відносини в Україні: сучасний стан і тенденції розвитку. Монографія./Авторський колектив під керівництвом Е.М. Лібанової. – К.: ТОВ «Основа – Принт», 2009. – 248с.
10. Сімейний кодекс України № 2947-III від 10.01.2002. Зі всіма змінами та доповненнями станом на 17.05.2017р. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.

Кучерук Олег Алексеевич - кандидат філософських наук, преподаватель Мореходного колледжа технического флота Национального университета «Одесская морская академия»

УДК 130.122 + 133.4 +304.4

ГЛОБАЛИЗАЦІЯ В ФОРМИРОВАННІ ЦЕННОСТНОГО МИРООЩУЦЕННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

В статті говориться про те, що глобалізація являє собою один з дійсних механізмів формування ціннісного соціокультурного простору постіндустріальної цивілізації. Вона історично в тій чи іншій ступені демонструвала свою актуальність і значимість. Функції і значення глобалізації досить складно інтерпретувати в деструктивному або конструктивно-содержательному ціннісному контексті. В тій чи іншій ступені вона демонструє в своєму суттєвому охопленні наявність як позитивних так і негативних компонентів. Одними з яскраво виражених елементів глобалізації є: економічна складова, споживання, аксіологічний плюралізм, розмиття традиційних контурів, загальна інформатизація. Відштовхуючись від прикладу масової популярності в світі східних єдиноборств можна говорити про глобальну інтеркультурну експансію. Також, в цій статті піднімається питання про досить тривожні атрибутивні тенденції сучасної глобалізації – фінансову закабаленість і міжнародну торгівлю людьми.

Ключові слова: глобалізація, культура, цінності, тенденції, східні єдиноборства, рабство, споживання.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОГО СВІТОВІДЧУТТЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

У статті йдеться про те, що глобалізація являє собою один з дійсних механізмів формування ціннісного соціокультурного простору постіндустріальної цивілізації. Вона історично в тій чи іншій мірі демонструвала свою актуальність і значимість. Функції та значення глобалізації досить складно інтерпретувати в деструктивному або конструктивно-